Pirkei awot — czyli sentencje, albo jak kto woli Pouczenia Ojców, stanowią jeden z traktatów Miszny — podstawowej części Talmudu. Zebrane zostały przez Rabbi Jehudę Ha-Nasi (księcia-rabina). Należą do gnomologicznej literatury Żydów. Zajmują w niej drugie co do ważności miejsce po „Przypowieściach Salomona". Mędrcy żydowscy na przełomie siedmiu wieków (od IV wieku p.n.e. do III wieku naszej ery) sformułowali w nich swoje poglądy filozoficzne i doświadczenia Życiowe. Zajęli wyraźne stanowisko w sprawach moralności, etyki i postępowania człowieka w codziennym życiu. Swoje wypowiedzi wygłosili w sposób zwięzły, jasny, aforystyczny.

Z nich czytelnik dowie się, że najpotężniejszą siłą w świecie jest nauka, wiedza, inteligencja. Jest to siła, przed którą gaśnie wszelka moc władzy świeckiej. Najtrwalszym fundamentem, na którym trzyma się świat jest sprawiedliwość. Najpiękniejszą ozdobą człowieka jest dobroczynność. Sama nauka bez cnót obywatelskich może być niszczącą bronią w rękach złoczyńców. Prawda i pokój, to najwyższy cel Boga i ludzi.

Sentencje zawarte w Pirkei awot czytają Żydzi w każdą sobotę po uroczystym o biedzie. Tu prezentowane tłumaczenie zawiera układ Z machzorów, cechujący się preambułą i dodatkowymi wypowiedziami, których brak w wydaniach krytycznych Miszny.

Wszyscy Izraelici mają zapewniony udział w życiu wiecznym (pozagrobowym) albowiem tak jest powiedziane:

A wszystek lud Twój jest sprawiedliwy i będzie miał swoją działkę w życiu wiecznym. On jest latoroślą przeze mnie zaszczepioną. On — dzieło moich rąk, ku chwale mojej. (Izajasz 60.21).

Rozdział 1

1. Mojżesz otrzymał Torę na górze Synaj i przekazał ją Jozuemu. Jozue Starszyźnie, ta Prorokom a Prorocy przekazali ją mężom Wielkiego Zgromadzenia. Znane są trzy ich wskazania: „Bądźcie rozważni w sądach, kształćcie jak najwięcej uczniów, postawcie

ogrodzenie wokół Tory.

2. Szymon Sprawiedliwy był jednym z ostatnich członków Wielkiego Zgromadzenia. On to zwykł mówić: Na trzech rzeczach stoi świat: na Torze, na pracy i na dobroczynności.

3. Aritygorms, mąż z Socho przejął Torę od Szymona Sprawiedliwego. Ten mawiał: Nie bądźcie jako niewolnicy służący Panu ze względu na nagrodę. Bądźcie raczej jako słudzy, oo służą Panu bez oglądania się na nagrodę i niechaj bojaźń Boga będzie nad wami.

4. Jose, syn Jóezera z Ceredy oraz Jose, syn Jochanana z Jerozolimy przejęli od nich (Torę). Jose, syn Joezera z Ceredy mawiał: Niechaj dom twój stanie się miejscem zebrań mędrców a ty masz siedzieć u ich stóp i chłonąć ich słowa jak spragniony (wody).

5. Jose, syn Jochanana z Jerozolimy powiadał: Niech twój dom stoi otworem. Niech jego domownikami będą biedacy. Za dużo nie rozmawiaj z żoną, tym bardziej z obcą kobietą. Mędrcy bowiem orzekli, że ten, który poświęca zbyt dużo czasu rozmowie z kobietą, wyrządza sobie krzywdę. Odrywa się bowiem od słów Tory, aby na koniec zarobić na piekło.

6. Jehoszua, syn Perachji i Nitaj Arbelijczyk przejęli od nich (Torę). Jehoszua, syn Perachji zwykł był tak mówić: Wybierz sobie nauczyciela, zdobądź sobie przyjaciela i sądź każdego człowieka według miary jego zasług.

7. Nitaj Arbelijczyk mawiał: Trzymaj się z dala od złego sąsiada. Nie przyjaźnij się ż niegodziwym i nie wpadaj w rozpacz pod wpływem nieszczęścia.

8. Jehuda, syn Tabaja i Szimon, syn Szatacha przejęli od nich (Torę). Jehuda, syn Tabaja powiada: Nie przejmuj roli obrońcy, kiedy jesteś sędzią. Kiedy obydwie procesujące się strony stoją przed tobą, uważaj je obie za winne. Kiedy zaś oddalą się uważaj je obie za niewinne. Obydwie bowiem przyjęły wyrok.

9. Szimon, syn Szatacha mawiał: Długo badaj świadków. Bądź ostrożny w swoich wypowiedziach aby nie nauczyli się z nich kłamać.

10. Szemaja i Awtalion przejęli od nich (Torę). Szemaja mawiał: Kochaj pracę i nienawidź władzy oraz nie zabiegaj o łaskę możnych.

11. Awtalion powiadał: Mędrcy, bądźcie ostrożni w wypowiedziach, abyście nie zasłużyli na karę wygnania i zostali wygnani do miejscowości, w której woda jest nieczysta a uczniowie, którzy po was przyjdą napiją się jej i umrą i okaże się, że imię Boga zostało sprofanowane.

12. Hillel i Szamaj przejęli od nich (Torę). Hillel mawiaj;: Uważaj się za jednego z uczniów Aarona. Miłuj pokój f daź do pokoju. Miłuj ludzi i przybliżaj ich do Tory.

13. Onże kiedyś powiedział: Ten, który zbytnio się ugania za sławą, ten ją utraci. Kto nie pomnaża swoich umiejętności, ten je pomniejsza. Kto się nie uczy, zasługuje na śmierć. Kto zaś wykorzystuje (dla siebie) koronę (nauki) zginie.

14. On też powiedział: Jeśli ja nie będę dbał o siebie, to kto o mnie zadba? Jeśli zaś tylko dbam o siebie to kimże jestem? A jeśli nic teraz, to kiedy?

15. Szamaj mawiał:. Uczyń naukę Tory stałym nawykiem, mów mało i czyń dużo, a każdego człowieka przyjmij z życzliwością.

16. Rabban Gamaliel mawiał: Wybierz sobie nauczyciela a pozbędziesz się wątpliwości. Na podstawie przypuszczenia nie wymierzaj nawet dziesięciny.

17. Jego syn, Szimon tak mawiał: Przez całe życie wychowywałem się wśród mędrców a nie znalazłem dla człowieka nic lepszego od milczenia. Nie wywody są ważne, ale czyny. Kto pomnaża słowa, ten sprowadza grzech.

18. Rabban Szimon, syn Gamaliela powiada: Świat stoi na trzech rzeczach, na prawdzie, sprawiedliwości i pokoju. Jest bowiem powiedziane: „W prawdzie i pokoju sądźcie w swoich bramach”.

19. Rabbi Chanania, syn Akaszji tak mawiał: Bóg, Święty i Błogosławiony, chcąc uszczęśliwić Izrael dał mu Torę i wiele przykazań. Jest bowiem powiedziane: „Spodobało się Panu, w swej sprawiedliwości, (aby Izrael) pomnażał i umacniał Torę”.

Rozdział 2

1. Rabbi Jehuda ha-Nasi powiada: Jakaż jest ta prosta i właściwa droga, którą człowiek winien sobie wybrać. Jest nią ta, która podnosi go we własnych oczach i jednocześnie budzi szacunek u ludzi. Traktuj tak samo uważnie mniej znaczące przykazanie jak bardzo znaczące, albowiem nie wiesz, jaka będzie nagroda za dobre uczynki. Zestawiaj stratę, jaka może wyniknąć ze spełnienia dobrego uczynku z jego nagrodą, porównaj korzyść z grzechu ze szkodą, którą powoduje. Jeśli będziesz przestrzegał trzech rzeczy, unikniesz grzechu. Pamiętaj, że nad tobą (czuwa): oko, które widzi, ucho, które słyszy i księga, do której wpisuje się wszystkie twoje uczynki.

2. Rabban Gamaliel, syn Jehudy ha-Nasi mawiał: Nauka Tory połączona z grzecznością i dobrym zachowaniem się wobec ludzi to rzecz piękna. Obydwie bowiem przyczyniają się do zaniechania grzechów. Każda nauka, nie powiązana z pracą jest próżna i powoduje grzech. Ci wszyscy, którzy zajmują się pracą społeczną, winni pracować w imię miłości do Boga. Wtedy zasługi ich przodków będą ich wspierać a ich cnoty po wieki się ostaną. Wy zaś dostaniecie nagrodę tak jakbyście to (sami) uczynili.

3. Wystrzegajcie się możnych, którzy zbliżają się do człowieka mając na względzie tylko własną korzyść. Udają przyjaciół, gdy mają z tego korzyść, ale gdy ten znajdzie się w potrzebie nie stoją przy nim.

4. On także powiedział: Spełnij Jego wolę, jako swoją własną, aby i On wypełnił twoją wolę jako

Swoją. Odstąp od swego życzenia na rzecz Jego życzenia, aby i On spowodował odstąpienie innych ludzi, od złych wobec ciebie zamiarów. Hillel mawiał: Nie odłączaj się od ogółu i nie ufaj samemu sobie aż po Kres twoich dni. Nie sądź bliźniego, póki nie wstawisz się w jego położenie. Nie mów: „To jest rzecz niepojęta" albowiem w końcu wszystko Będzie pojęte. Nie mów też: „Zabiorę się do nauki, gdy będę miał ku temu czas" albowiem czas taki może wcale nie nastąpić.

5. Onże mawiał: Głupi nie boi się grzechu, prostak nie jest pobożny, wstydliwy nie nauczy się a człowiek porywczy nie nauczy (innych). Od wielkiego handlu człowiek nie mądrzeje. Tąm gdzie nie ma prawdziwych ludzi, ty postaraj się być człowiekiem.

6. On też, zobaczywszy kiedyś pływającą w wodzie czaszkę ludzką powiedział: Za to żeś kogoś utopiła, ciebie utopiono. Ci zaś, co ciebie zatopili, zostaną utopieni.

7. On też powiedział: Im więcej mięsa, tym więcej robactwa. Im więcej majątku tym więcej zmartwień. Im więcej kobiet tym więcej czarów. Dużo niewolnic — dużo rozpusty. Wielu niewolników — wiele grabieży, ten, który dużo się uczy Prawa, ten ma dłuższe życie. Kto jest bardziej pilny, ten dochodzi do większej mądrości. Kto radzi się innych, temu przybywa rozsądku. Kto świadczy dobro, ten pracuje dla pokoju. Kto zdobywa dobre imię, ten zyskuje je dla siebie. Kto posiadł naukę Tory, ten ma zapewniony żywot wieczny.

8. Rabban Jochanan, syn Zakkaja przejął (Torę) od Hillela i Szammaja. Zwykł był mawiać: Jeśli zdobyłeś wielką wiedzę nie uważaj tego za własną zasługę, albowiem po to zostałeś stworzony. Rabban Jochanan, syn Zakkaja miał pięciu uczniów. Są nimi: Rabbi F.lie/.er, syn Hurkanosa, rabbi Jehoszua, syn Chananji, rabbi Jose ha-Kohen, rabbi Szimon, syn Netanela, rabbi Eleazar, syn Aracha. Onże zwykł był tak określać ich zalety: Eliezer, syn Hurkanosa, jest niczym studnia wapienna. Nie uroni ani jednej kropli. O rabbi Jehoszua, synu Chananji powiadał, że szczęśliwa ta kobieta, która go urodziła. Rabbi Jose ha-Kohen jest pobożny. Rabbi Szimon, syn Netanela wystrzega się grzechów. Zaś rabbi Eleazar, syn Aracha to niewyczerpane źródło. Kiedyś powiedział: Gdybyśmy położyli wszystkich mędrców Izraela na jednej szali i Eliezera, syna Hurkanosa na drugiej szali, to by ich przeważył. Abba Szaul zaś powiadał, w jego imieniu, że gdyby na jednej szali wagi znaleźli się wszyscy mędrcy Izraela wraz z Eliezerem, synem Hurkanosa, a na drugiej szali tylko Eleazar, syn Aracha, ten by ich wszystkich przeważył.

9. Rabbi Jochanan, syn Zakkaja kiedyś do nich tak powiedział: Wyjdźcie i rozejrzyjcie się i powiedzcie jaka jest najwłaściwsza droga, której człowiek winien się trzymać. Rabbi Eliezer na

to odpowiedział: Dobre, życzliwe oko. Rabbi Jehoszua: Dobry towarzysz. Rabbi Jose: Dobry sąsiad. Rabbi Szimon: Człowiek dostrzegający nowe, to, co dopiero rodzi się. Rabbi Eleazar: Dobre serce. Rabbi Jochanan na to rzekł: Uważam słowa Eleazara, syna Aracha za najwłaściwsze, gdyż w nich mieszczą się wasze słowa. Potem powiedział do nich: Wyjdźcie i rozejrzyjcie się, jaka jest najgorsza droga, od której człowiek powinien stronić. Rabbi Eliezer odparł: Złe, zazdrosne oko. Rabbi Jehoszua: Zły towarzysz. Rabbi Jose: Zły sąsiad. Rabbi Szimon: Ten co pożycza i nie oddaje. Pożyczka zaciągnięta u człowieka i niespłacona to jakby dług zaciągnięty u Boga. Jest bowiem powiedziane: niegodziwy pożycza, a nie spłaca. Sprawiedliwy zaś jest hojny i szczodry. Rabbi Eleazar powiedział: Złe serce. Na to rabbi Jochanan rzekł: Uważam, że najsłuszniejsze są słowa Eleazara, syna Aracha. W nich bowiem mieszczą się wasze słowa.

10. Trzy zasady były przez nich głoszone. Rabbi Eliezer mawiał: Niechaj cześć twego przyjaciela będzie ci droga jak własna. Nic bądź skory do gniewu a w przededniu swojej śmierci czyń pokutę. Grzej się przy ogniu mędrców, ale uważaj na żarzące się węgle, byś się czasem nie poparzył. Ich ukąszenie bowiem jest jak ukąszenie lisa, ich ukłucie to ukłucie skorpiona, ich szept to jakby syczenie jadowitej żmiji, a słowa ich to istne węgle ogniste.

11. Rabbi Jehoszua powiadał: Złe oko, zły instynkt i nienawiść do ludzi popychają człowieka ku śmierci.

12. Rabbi Jose powiadał: Niechaj pieniądze twego przyjaciela będą ci tak drogie jak własne. Sam przysposabiaj się do studiowania Tory, albowiem wiedzy się nie dziedziczy. Wszystko, co czynisz, czyń dla chwały Niebios.

13. Rabbi Szimon powiadał: Bądź uważny przy czytaniu Szema i pozostałych modlitw. Kiedy zaś się modlisz, nie wpadaj w rutynę. Niechaj twa modlitwa wyraża przed Bogiem prośbę o miłosierdzie, albowiem jest powiedziane: „Bóg jest łaskawy i miłosierny. Powściągliwy w gniewie i szczodry w łaskach, a lituje się nad niedolą”. Nie bądź grzesznikiem nawet wobec siebie.

14. Rabbi Eleazar powiadał: Bądź pilny w studiowaniu Tory, abyś wiedział co odpowiedzieć heretykowi. Wiedz dla kogo się trudzisz i kto jest twoim pracodawcą, który ci kiedyś zapłaci za twoją działalność.

15. Rabbi Tarfon powiadał: Dzień jest krótki a pracy jest dużo. Robotnicy wykazują lenistwo, mimo że zapłata jest spora a gospodarz naciska.

16. On też mawiał: Ty sam nie musisz wykonać do końca całej roboty, ale nie wolno ci też jej porzucić. Jeśli wiele studiowałeś Prawo, to czeka cię duża nagroda, albowiem pracodawca twój jest godny zaufania. On zapłaci ci za poniesiony trud. Wiedz, że na sprawiedliwych czeka nagroda na tamtym świecie.

Rozdział 3

1. Akawja, syn Mahalela powiada: Miej na uwadze trzy rzeczy a unikniesz grzechu. Pamiętaj z czego powstałeś, dokąd podążasz i przed kim zdasz w przyszłości rachunek. Z czego powstałeś? — Ze śmierdzącej kropli. A dokąd zdążasz? — Do piachu, robactwa i zgnilizny. I przed kim zdasz w przyszłości rachunek? — Przed królem wszystkich królów, Błogosławiony On.

2. Rabbi Chanina, zastępca arcykapłana powiadał: Módl się za pomyślność władzy, gdyby bowiem nic było strachu przed nią, ludzie by się nawzajem pożarli. Rabbi Chanina, syn Tradiona mawiał: Jeśli dwóch ludzi siedzi razem i nie rozprawiają o Torze, to jest to posiedzenie błaznów, albowiem powiedziane jest „w przybytku błaznów nie zasiadał". Gdy zaś dwóch ludzi zasiada razem i toczy się między nimi rozmowa na temat Tory to obecność Boża (Szechina) unosi się nad nimi. Jest bowiem powiedziane: „Kiedy ludzie bogobojni prowadzili między sobą rozmowę, Bóg zwrócił na to uwagę, wysłuchał i polecił zapisać to w leżącej przed nim Księdze Pamięci poświęconej ludziom bojącym się Boga i szanującym Jego Imię". Mowa tu tylko1 o dwóch, skąd więc wiadomo, że nawet jednemu człowiekowi zajmującemu się Torą, Przenajświętszy który jest Błogosławiony wyznacza nagrodę? Albowiem jest powiedziane: „Niech siedzi samotny w milczeniu, gdy On na niego je włożył".

3. Rabbi Szimon powiada: Jeśli trzech ludzi zasiada przy zastawionym stole i nie rozprawia na temat Tory, to jakby spożywali z ofiar bałwochwalczych, jako że jest powiedziane: „Wszystkie stoły bez Boga, pełne są żygowin i plugastwa". Jeśli jednak trzech ludzi zasiada przy zastawionym stole i rozprawia na tematy Tory, to jakby spożywali ze stołu Pana. Jest bowiem powiedziane: „I rzekł do mnie: Ten stół jest taki jak przed Bogiem".

4. Rabbi Chanania, syn Chachinaja powiada: Kto w nocy czuwa, kto samotnie włóczy się po drogach, kto kieruje swoje serce ku rzeczom próżnym ten naraża swoje życie.

5. Rabbi Nechunia, syn Hakany powiada: Kto bierze na siebie brzemię Tory, z tego zdejmuje się brzemię władzy świeckiej i ciężar obowiązków społecznych. Na tego zaś, który zrzuca z siebie brzemię Tory, nakładają ciężar władzy świeckiej i obowiązków społecznych.

6. Rabbi Chalafta, syn Dosy ze wsi Chanania mawiał: „Kiedy dziesięciu ludzi zasiada razem i studiuje Torę, to Szechina przebywa wśród nich. Jest bowiem powiedziane: „Wśród bożej gromady staje Uóg". Skądinąd tyczy się to nawet pięciu ludzi, ponieważ tak jest powiedziane: „I swój związek na ziemi założył". Skądinąd dotyczy to również trzech ludzi, jest powiedziane: „Pośród bogów będzie sprawował sądy". A skąd wiadomo, że odnosi się nawet do dwóch? Bo jest powiedziane: „Kiedy dwóch bogobojnych ludzi rozmawiało z, sobą, Bóg się temu uważnie przysłuchiwał". Skądinąd może to dotyczyć nawet jednego człowieka, gdyż jest powiedziane: „W każdym miejscu, gdzie tylko wymienisz Moje Imię, przyjdę do Ciebie i pobłogosławię Cię".

7. Rabbi Eleazar z Bartoty mawiał: Daj Mu z tego co do Niego należy, albowiem zarówno ty jak i to co twoje należy do Niego. Tak też powiedział kiedyś Dawid: „Gdyż wszystko od Ciebie pochodzi i dajemy Tobie to, co z Twojej ręki pochodzi." Rabbi Szimon mawiał: Kto w drodze powtarzając w myślach słowa Tory, nagle przerywa swoje rozważanie okrzykiem: Jakie to piękne drzewo! Cóż za piękne pole uprawne, ten naraża się na utratę życia.

8. Rabbi Dostaj, syn Janaja mawiał w imieniu rabbi Meira: Kto zapomina choć jednego słowa z; przyswojonej nauki ten według Pisma naraża swoje życie. Jest bowiem powiedziane: „Tylko1 strzeż się sam i pilnuj swojej duszy, abyś nie zapomniał o rzeczach, które oczy twoje widziały". Czy mogłoby się to tyczyć i tego, którego pamięć zmogła nauka? Nie, jest bowiem powiedziane: „Żeby nie znikły z twego serca przez wszystkie dni twego żywota"; z tego wynika, że na utratę życia naraża się tylko ten, co sam usunął je z serca (pamięci).

9. Rabbi Chanina, syn Dosy mawiał: Mądrość człowieka ceniącego wyżej obawę przed grzechem, jest trwała i pewna, zaś mądrość człowieka ceniącego ją wyżej od obawy przed grzechem nie jest trwała. Onże zwykł był mówić: Ten, u którego dobre uczynki przeważają nad jego mądrością, tego mądrość jest trwała. Ten natomiast, u którego mądrość ma przewagę nad dobrym uczynkiem, tego mądrość nie jest trwała.

10. Onże również mawiał: Ten, który cieszy się uznaniem ludzi, ten ma również uznanie Boga. Ten zaś, który nie cieszy się uznaniem ludzi, ten również nie ma uznania u Boga. Rabbi Dosa, syn Horkinasa powiada: Sen poranny, wino poobiednie, rozmowy dziecinne i udział w zebraniach nieuków doprowadzają człowieka do śmierci.

11. Rabbi Eleazar z Modaim mawiał: Kto kala świętości, kto profanuje święta, kto publicznie znieważa bliźniego, kto narusza przymierze praojca Abrahama i fałszywie komentuje Torę, gdyby nawet odznaczał się jej znajomością i dobrymi uczynkami, nie będzie miał udziału w życiu wiecznym.

12. Rabbi Iszmael powiada: Bądź posłuszny starszym, bądź łagodny dla młodzieży i przyjmij każdego człowieka z radością.

13. Rabbi Akiwa powiada: Zabawy i lekkomyślność doprowadzają człowieka do rozpusty. Masora stanowi ogrodzenie (sjag) dla Prawa. Dziesięciny to ogrodzenie dla bogacenia się. Ślubowania są ogrodzeniem dla wstrzemięźliwości. Ogrodzeniem mądrości jest milczenie.

14. On też zwykł powtarzać: Człowiek jest ulubieńcem (Boga) gdyż został stworzony na Jego podobieństwo. Dodatkową satysfakcję sprawia człowiekowi świadomość, że został stworzony na podobieństwo Boga. Jest bowiem powiedziane: „Bóg stworzył człowieka na swoje podobieństwo". Izraelici są Jego ulubieńcami, albowiem nazywają ich dziećmi Boga. Dodatkową satysfację sprawia im świadomość, że nazywają ich synami Boga. Jest bowiem powiedziane: „Jesteście synami Boga waszego wiekuistego". Wyrazem szczególnego umiłowania Izraela jest to, że obdarzony został drogocenną rzeczą. Dodatkową satysfakcję sprawia świadomość, że dostał w darze drogocenną rzecz przez którą został stworzony świat. Jest bowiem powiedziane: „Bo dałem Wam dobry prezent — Moją Torę. Nie odejdźcie od niej".

15. Wszystko jest z góry przewidziane, ale władza została dana. Świat sądzony jest według dobra. Wszystko zależy od wielkości uczynków.

16. On też zwykł mówić: Wszystko zostało dane w zastaw. Nad wszystkimi stworzeniami rozciągnięta jest sieć. Sklep jest otwarty, kupiec daje na kredyt, ale i księga jest otwarta i ręka zapisuje. Kto chce pożyczyć niech przyjdzie i pożycza, ale poborcy nieustannie dzień w dzień przychodzą do człowieka i ściągają należności za to, co zrobił świadomie lub nieświadomie. I

mają się na czym oprzeć, a sąd jest sądem prawdy. I wszystko jest przygotowane do uczty.

17. Rabbi Eleazar, syn Azarii powiada: Jeśli nie ma Tory, nie ma dobrych obyczajów. Jeśli nic ma dobrych obyczajów, nie ma Tory (Prawa). Jeśli nie ma mądrości, nic ma bojaźni (Boga). Jeśli nie ma bojaźni (Boga), nie ma mądrości. Jeśli nie ma zrozumienia, nie ma wiedzy. Jeśli nie ma chleba, nie ma Tory (nauki). Jeśli nie ma nauki nie ma chleba. Onże mawiał: Do czego-podobny jest człowiek, u którego mądrość przewyższa dobre uczynki? Do drzewa mającego dużo gałęzi i mało korzeni. Zawieje wiatr, wyrwie je i zwali na ziemię. Jest bowiem powiedziane: „I będzie jako samotny jałowiec na pustyni, co nie dostrzeże nadejścia dobrego. I będzie przebywał na palącym piasku pustyni, na ziemi zasolonej i bezludnej". Człowiek zaś, którego dobre uczynki przewyższają jego mądrość, do czego jest podobny? Do drzewa, które ma mało gałęzi i dużo korzeni. Gdyby nawet wszystkie wiatry świata zawiały naraz nie zdołają go ruszyć z miejsca. Jest bowiem powiedziane: „I będzie jako drzewo nad wodą zasadzone. W wodę potoku zapuści korzenie i bez strachu wypatrywać będzie nadejścia upału. Liść jego będzie zawsze świeży. W rok posuchy nie zwiędnie i nie przestanie rodzić owoców".

18. Rabbi Eleazar, syn Chismy powiada: Kinin i Nida to istota Halachy. Astronomia i geometria to deser mądrości.

Rozdział 4

1. Ben Zoma mawiał: Któż jest mędrcem? Ten, który uczy się od każdego człowieka. Tak bowiem jest powiedziane: „Nabrałem mądrości od wszystkich, którzy mnie uczyli". Któż jest mocarzem? Kto własne namiętności poskramia. Jest bowiem powiedziane: „Cierpliwy jest lepszy od mocarza, a panujący nad swym duchem lepszy od zdobywcy miast". Kto jest bogaczem? Ten, co zadawala się tym co posiada. Jest bowiem tak powiedziane: „Jeśli pożywać będziesz z trudu twoich rąk, dopisze ci szczęście i błogość". Będziesz szczęśliwy na tym świecie i błogo ci będzie na tamtym świecie. Kto jest godny szacunku? Ten, który szanuje ludzi. Jest bowiem powiedziane: „Tych, którzy mnie szanują, Ja będę szanował, zaś ci co Mną gardzą, będą wzgardzeni".

2. Ben Azaj powiada: Uganiaj się za spełnieniem dobrego uczyń ku choćby był nawet mało ważny i uciekaj od grzechu, albowiem jeden dobry uczynek rodzi następny dobry uczynek a grzech rodzi następny grzech, gdyż zapłatą za dobry uczynek jest dobro a następstwem grzechu jest grzech.

3. Onże zwykł był mówić: Nie obrażaj nikogo i w niczym nie przesadzaj, bo nie masz człowieka, który by nie miał swojej godziny i nie masz rzeczy, która by nie miała swego miejsca.

4. Rabbi Lewitas z Jawne powiada: Bądź bardzo pokorny, gdyż losem człowieka są robaki. Rabbi Jochanan, syn Beroki powiada: Kto potajemnie profanuje Imię Boże, ten zostaje ukarany publicznie, bez względu na to, czy popełnił to świadomie czy też nieświadomie.

5. Rabbi Iszmael, jego syn mawiał: Temu, który uczy się po to, aby innych nauczać, należy pomagać zarówno w uczeniu się jak i w nauczaniu, zaś temu który się uczy dla praktykowania, temu należy dać środki na naukę własną, na nauczanie innych i na przestrzeganie i stosowanie w życiu Tory. Rabbi Cadok mawiał: Nie czyń (z nauki) ani korony aby się nią pysznić, ani też motyki by nią kopać (dla osiągnięcia własnych korzyści). A tak zwykł był mówić Hillel: Kto nadużywa korony (Tory), ten zginie. Z tego wniosek, że kto ciągnie korzyści ze znajomości Tory, ten pozbawi się życia w wieczności.

6. Rabbi Jose mawiał: Kto szanuje Torę, tego ludzie szanują, a kto lekceważy Torę, przez ludzi będzie wzgardzony.

7. Rabbi Iszmael, jego syn mawiał: Ten, który uchyla się od funkcji sędziego, uwalnia się od nienawiści, zdzierstwa i krzywoprzysięstwa. Kto w nauczaniu przejawia grubiaństwo, ten jest głupi, niegodziwy i pyszałkowaty.

8. On również pouczał: Nie sądź jednoosobowo, albowiem tylko Ten, który jest Jedyny, ma prawo samemu sądzić. I nie mów (do nie zgadzających się z tobą sędziów): „zgódźcie się z moim zdaniem”, gdyż oni są odpowiedzialni, a nie ty.

9. Rabbi Jonatan powiada: Kto wypełnia prawa Tory w ubóstwie, ten w końcu wypełniać je będzie w dostatku, zaś ten który z nadmiaru dostatku zaniedbuje przepisy Tory, ten z powodu ubóstwa będzie kiedyś zmuszony je zaniedbywać.

10. Rabbi Meir mawiał: Zajmuj się mniej sprawami materialnymi. Zajmij się więcej Torą. Bądź pokorny wobec każdego człowieka. Jeśli raz zaniedbasz Torę, wielu ludzi okaże w stosunku do ciebie niedbałość. Jeżeli trudziłeś się Torą, to masz u Niego dużą nagrodę.

11. Rabbi Eliezer, syn Jaakowa powiada: Kto spełnia dobry uczynek, ten zyskuje sobie obrońcę, a kto popełnia grzech, ten przysparza sobie prokuratora. Pokuta i dobre uczynki to tarcza ochronna przed karą bożą. Rabbi Jochanan ha-Sandlar mawiał: Każdy zbór powołany do służenia Bogu będzie trwały, zaś taki który nie służy Bogu, na długo nie ostoi się.

12. Rabbi Eleazar, syn Szamuy mawiał: Niechaj cześć twego ucznia będzie ci tak droga jak własna, a cześć przyjaciela twego — jak respekt należny twemu nauczycielowi, zaś respekt twój dla nauczyciela niechaj będzie równy bojaźni niebios.

13. Rabbi Jehuda mawiał: Bądź ostrożny w nauczaniu, albowiem błąd w nauczaniu oznacza występek. Rabbi Szimon powiada: Są trzy korony: Korona Tory, korona kapłaństwa i korona władzy, ale korona dobrego imienia stoi wyżej od nich wszystkich.

14. Rabbi Nehoraj powiada: Przenieś się tam, gdzie kwitnie Tora a nie mów, że ona za tobą pójdzie a twoi towarzysze utrwalą ją w twoich rękach i nie polegaj na własnym rozumie.

15. Rabbi Janaj powiada: Nie w naszej mocy zrozumieć dlaczego występni zażywają szczęśliwości, a sprawiedliwi znoszą cierpienia. Rabbi Matitja, syn Charasza mawiał: Pierwszy pozdrawiaj każdego człowieka, bądź raczej ogonem lwów niż głową lisów.

16. Rabbi Jaakow powiada: Świat doczesny to jakby przedsionek do świata przyszłego. Przygotuj się w przedsionku, abyś mógł wejść do salonu.

17. On też mawiał: Jedna godzina pokuty i dobrych uczynków na tym świecie lepsza jest od całego życia na tamtym świecie, a jedna godzina błogości duchowej na tamtym świecie lepsza jest od całego życia na tym świecie.

18. Rabbi Szimon, syn Eleazara powiada: Nie uspokajaj swego przyjaciela w chwili, gdy ponosi go gniew i nie pocieszaj go, podczas gdy przed nim leży bliska mu zmarła osoba i nie zadawaj mu pytań w momencie, kiedy składa ślubowanie, i nie staraj się go zobaczyć w chwili upadku.

19. Szmuel Młodszy mawiał: Nie ciesz się z upadku swego wroga i niech twe serce nie raduje się z powodu jego upadku. Nie spodoba się to Bogu, gdy to zobaczy, odwróci swój gniew od wroga (na ciebie).

20. Elisza, syn Awuji mawiał: Do czego podobny jest ten, co uczy dziecko? Do atramentu, którym się pisze na nowym papierze. A uczący starca do> czego jest podobny? Do atramentu którym się pisze na zamazanym papierze. Rabbi Jose syn Jehudy, mieszkaniec wsi babilońskiej mawiał: Do kogo jest podobny ten co uczy się u młodych? Do takiego co zajada cierpkie winogrona i pije wino wprost z tłoczni. A do kogo podobny jest uczący się u starych? Do takiego co zajada dojrzałe winogrona i pije stare wino. Rabbi mawiał: Nie patrz na dzban, ale na to co w nim jest. Bywa nowy dzban pełen starego wina i jest też stary dzban, w którym nie ma nawet młodego wina.

21. Rabbi Eleazar z Kapar powiada: Zazdrość, żądza i pragnienie zaszczytów pchają człowieka ku śmierci.

22. On też mawiał: Rodzimy się by umrzeć, umieramy aby żyć, a przeznaczeniem zmartwychwstałych jest sąd, aby wszyscy wiedzieli, poznali i przekonali się, że On jest Bogiem, On jest Stwórcą, On jest Rodzicielem, On Wszystkowiedzącym, On Sędzią, On Świadkiem, On Oskarżycielem, On kiedyś będzie sądził. Niech będzie błogosławiony, On który nie zna ani niesprawiedliwości, ani zapomnienia, ani stronniczości, ani sprzedajności, do którego wszystko należy. I wiedz, że wszystko będzie policzone. I niech ciebie wewnętrzny kusiciel nie mami zapewnieniem, że mogiła będzie dla ciebie schroniskiem, albowiem wbrew swej woli zostałeś stworzony, wbrew swojej woli urodziłeś się, wbrew twojej woli żyjesz, wbrew woli umierasz i wbrew twojej woli zdasz kiedyś rachunek przed Królem Królów. Niech będzie błogosławiony On.

Rozdział 5

1. Za pomocą dziesięciu słów świat został stworzony. Jaka nauka płynie z tego? Mógł przecież

zostać stworzony za pomocą jednego słowa, ale należało ukarać złoczyńców, którzy gubią świat powołany do życia za pomocą dziesięciu słów i wynagrodzić sprawiedliwych, którzy podtrzymają ten, dziesięciu słowami stworzony, świat.

2. Dziesięć było pokoleń od Adama do Noego — wystarczająco aby zaświadczyć, jak wielce cierpliwy jest Bóg, jako że wszystkie te pokolenia doprowadzały Go do gniewu, aż zesłał na nie wody potopu. Od Noego do Abrahama dziesięć było pokoleń, które świadczą, jak wielce cierpliwy jest Bóg, gdyż wszystkie te pokolenia doprowadziły Go do gniewu, dopóki nie zjawił się nasz praojciec Abraham, który uzyskał łaskę dla wszystkich.

3. Na dziesięć prób wystawiony został nasz praojciec Abraham i wszystkie je zniósł, zaświadczając tym, jak wielka była jego miłość do Boga.

4. Przed naszymi przodkami dokonano dziesięciu cudów w Egipcie i dziesięciu na morzu. Dziesięć plag zesłał Święty, który jest błogosławiony na Egipcjan w Egipcie i dziesięć na morzu. Dziesięć razy nasi przodkowie wystawili na próbę Przenajświętszego podczas pobytu na pustyni. Jest bowiem powiedziane: „I wystawili Mnie dziesięć razy na próbę i nie słuchali głosu Mojego”.

5. Dziesięć cudów zostało uczynionych dla naszych przodków w Świątyni: Żadna kobieta nie poroniła wskutek woni poświęconego mięsa. Poświęcone mięso nigdy nie uległo rozkładowi. Nigdy nie pojawiła się w izbie rzeźniczej Świątyni mucha. Nigdy nie było' wypadku, aby w Jom Kippur przydarzyło się coś Arcykapłanowi. Nigdy deszcze nie zdołały zgasić ognia stosu ofiarnego. Nigdy wiatr nie rozwiał unoszącego się nad nim słupa dymu. Nic zepsutego nie znalazło się ani w ofierze Omer, ani w dwóch chlebach, ani też w chlebie pokładnym. Choć ludzie stali stłoczeni to jednak bili szerokie pokłony. I nigdy w Jerozolimie żadna żmija lub skorpion nie wyrządziły nikomu krzywdy. I nikt nikomu nie żalił się słowami: „za ciasno w Jerozolimie, abym mógł tu nocować”.

6. Dziesięć rzeczy stworzonych zostało w przeddzień soboty, o zmierzchu. Oto one: Otwór ziemi, Otwór studni, Usta osła, Tęcza, Manna, Laska, Szamir, Pismo, Rylec, Tablice. Są również tacy, którzy twierdzą, że również złe duchy, grób Mojżesza, baran Abrahama, niektórzy twierdzą, że również pierwsze obcęgi dla wyrobu następnych obcęg.

7. Siedem cech określa głupca i siedem mędrca. Mądry nie peroruje w obecności tego, który przewyższa go wiedzą i wiekiem. Nic wpada w słowa swego przyjaciela. Nie spieszy się z odpowiedzią. Dorzecznie pyta i jak należy odpowiada. Najpierw na pierwsze (pytanie) a na ostatnie na końcu. Jeśli czegoś nie słyszał powiada: „nie słyszałem”. Uznaje prawdę. Z głupim rzecz się ma odwrotnie.

8. Siedem rodzajów klęsk spada na świat z powodu siedmiu grzechów głównych. Jeśli część ludności wnosi dziesięcinę, a część nie wnosi, zjawia się nieurodzaj z powodu suszy. Wtedy część głoduje a część jest syta. Jeśli (wszyscy) postanowili nie wnosić dziesięciny — wybucha głód wynikły z zamieszek i nieurodzaju. Jeśli postanowili nie składać chały, wtedy nastaje głód wszechniszczący. Pomór nawiedza świat za wymienione w Prawie grzechy śmiertelne, które nie zostały przekazane sądowi oraz za przywłaszczenie (przez właścicieli) owoców roku szabatowego. Miecz (wojny) spada na świat za gwałcenie prawa (sądu), wypaczenia sądu i za niewłaściwe komentowanie Tory.

9. Dzikie bestie napadają na kraj za krzywoprzysięstwo i profanację Imienia Bożego. Wygnanie — za bałwochwalstwo, za kazirodztwo, przelewanie krwi (zabójstwa) i za pogwałcenie roku szabatowego. W czterech okresach wzmaga się pomór. W czwartym i siódmym roku okresu szabatowego, na początku ósmego roku i po święcie (Szałasów) każdego roku. W czwartym roku z powodu wstrzymania dziesięciny dla biednych w trzecim roku. Siódmego roku za wstrzymanie dziesięciny dla biednych w poprzednim szóstym roku. Na początku ósmego roku za przywłaszczenie sobie owoców siódmego roku. Po święcie (Szałasów) każdego roku za zagarnięcie podarunków należnych biednym.

10. Cztery cechy charakteryzują człowieka. Jest taki co twierdzi, że „moje to moje. a twoje to twoje”. Jest to cecha średnia. Są tacy co określają ją mianem sodomickiej. „Moje to twoje, a twoje to moje”. Jest cechą właściwą prostemu ludowi. „Moje to twoje, a twoje to twoje” — to cecha pobożnego. „Twoje to moje i moje to także moje” — to cecha niegodziwego.

11. Są cztery odmiany temperamentu człowieka. Bywa skory do gniewu i skory do ułagodzenia — u takiego strata pochłania zysk. Bywa trudny do rozgniewania i trudny do ułagodzenia — u takiego zysk zostaje pochłonięty przez stratę. Bywa trudny do rozgniewania i łatwy do ułagodzenia — ten to mądry. Bywa skory do gniewu i trudny do ułagodzenia — to niegodziwy.

12. Cztery cechy charakteryzują uczniów: Są tacy co szybko przyswajają i szybko zapominają. U takich zysk zostaje pochłonięty przez stratę. Są tacy co z trudem przyswajają, ale też z

trudem zapominają. U takich strata zostaje wyrównana zyskiem. Są tacy co szybko przyswajają i z trudem zapominają, ci mają szczęście. Są tacy, co z trudem przyswajają i szybko zapominają — ci są nieszczęśliwi.

13. Cztery cechy charakteryzują dobroczyńców: Jeden chętnie sam daje jałmużnę, ale nie chce, aby inni dawali. Taki jest zazdrosny o zasługi innych. Drugi chce, żeby inni dawali jałmużnę, a sam nie chce dawać. Taki jest skąpy i nieżyczliwy. Trzeci daje i chce żeby inni też dawali. Ten jest mąż prawy i pobożny. Czwarty sam nie daje i nie chce, żeby inni dawali. Ten jest występny.

14. Cztery cechy charakteryzują uczęszczających do beit ha-mi- drasz (dom nauki): Jest taki co uczęszcza, ale się nie uczy. Temu przypada zasługa za uczęszczanie. Jest taki co uczy się, ale regularnie do beit ha-midrasz nie uczęszcza. Temu przypada zasługa za naukę. Ten co uczęszcza i uczy się — to człowiek prawy i pobożny. Ten, co ani uczęszcza ani się uczy — to człowiek występny.

15. Cztery cechy charakteryzują słuchaczy (wykładu) mędrców. Jest słuchacz — gąbka, słuchacz — lejek, słuchacz — cedzidło i słuchacz — sito. Gąbka wchłania w siebie wszystko. Lejek przyjmuje jednym końcem i wypuszcza drugim. Cedzidło przepuszcza wino i zatrzymuje drożdże. Sito przepuszcza plewy i zatrzymuje przednią mąkę.

16. Każda miłość oparta na interesie ustaje w chwili, kiedy kończy się interes. Zaś miłość wolna od interesu, nigdy nie przemija. Taką zależną miłością od interesu była miłość Amnona do Tamar. Miłością zaś wolną od interesu — miłość Dawida i Jonatana.

17. Wszelki spór ku chwale Boga przynosi w efekcie trwałą korzyść. Zaś ten, który nie ma na celu chwały Boga, pozostaje w efekcie bezpłodny. Jaki to spór prowadzony był ku chwale Bożej? Spór Hillela z Szamajem. A jaki spór nie był toczony ku chwale Boga? Spór Koracha i jego szczepu (z Mojżeszem).

18. Kto ku dobru prowadzi ogół, nie popełnia grzechu. A ten, który prowadzi go do grzechu, nie dopuszczony zostanie do odbycia pokuty. Mojżesz sam był cnotliwy i cnotliwym uczynił ogół i cnota ogółu związana jest z nim, jako że jest powiedziane: „Sprawiedliwość Boga czynił i jego sądy nad Izraelem”. Jeroboam syn Newata zgrzeszył sam i wielu innych do grzechu doprowadził. Grzech tych innych związany jest z nim. Jest bowiem powiedziane: „Za grzechy

Jeroboama, które sam popełnił i za to, że doprowadził Izrael do grzechu".

19. Kto posiada następujące trzy przymioty, należy do uczniów naszego praojca Abrahama. Kto zaś posiada trzy inne przymioty należy do uczniów występnego Bileama. Życzliwość, pokora i skromność, oto przymioty uczniów praojca Abrahama. Zaś zazdrość, wyniosłość i pożądliwość, oto cechy uczniów występnego Bileama. Jaka jest różnica między uczniami praojca naszego Abrahama a uczniami występnego Bileama? Uczniowie praojca naszego Abrahama zażywają żywota na tym świecie i mają swój udział na tamtym świecie, jako że jest powiedziane: „Mam czym nadzielić tych, którzy mnie miłują, a ich skarbce zapełnić". Uczniom Bileama występnego przypada w dziedzictwie piekło, oni zstępują w otchłań zguby. Jest bowiem powiedziane: „A Ty Boże wtrącisz ich w otchłań zguby. Mężowie żądni krwi i podstępni nie dożyją połowy dni swoich, ja zaś mam nadzieję w Tobie".

20. Jehuda, syn Tcjmy powiadał: Bądź silny jak tygrys, lekki jak orzeł, szybki jak jeleń i odważny jak lew, żeby spełnić wolę twego Ojca w niebie. Onże zwykł był mówić: Zuchwalec pójdzie do piekła a skromny do raju. Oby było Twoją wolą, Boże nasz, aby Świątynia została odbudowana wkrótce za dni naszych i daj nam udział w Twojej Torze.

21. On też mawiał: W wieku pięciu lat mężczyzna winien zaczynać naukę Pisma, w dziesiątym roku — naukę Miszny, w trzynastym — przejąć na siebie wszystkie przykazania religii, w piętnastym — rozpocząć naukę Talmudu, w osiemnastym roku ożenić się, w dwudziestym — uganiać się (za zarobkiem). W trzydziestym roku dochodzi człowiek do siły fizycznej, w czterdziestym do siły duchowej, w pięćdziesiątym dojrzewa do rady, w sześćdziesiątym — do starości, w siedemdziesiątym do siwizny, w osiemdziesiątym do głębokiej starości, w dziewięćdziesiątym jest już zgrzybiały. Stuletni to jakby umarły, jest skończony i dla świata stracony.

22. Ben Bag-Bag mawiał: Przewertuj i przekartkuj (Torę). W niej jest wszystko. Nią się oświecisz. Nad nią starzej się i siwiej i nic odstąp od niej, albowiem nie masz nic lepszego od niej.

23. Ben He-He powiada: Jaki wysiłek taka nagroda.

Rozdział 6

1. Mędrcy nauczali w języku Miszny. Błogosławiony jest ten, który wybrał ich i ich naukę. Rabbi Meir tak powiada: Kto zajmuje się Torą dla niej samej, zdobywa wiele zasług. I nie tylko zasługi. Za nim staje cały świat. Zyskuje miano ulubieńca. On sam miłuje Boga i miłuje ludzi. Napawa radością Boga i przysparza radości ludziom. Tora uzbraja go w skromność i bogobojność. Przysposabia go do tego, aby stał się człowiekiem sprawiedliwym, pobożnym, prawym i wiernym. Oddala go od grzechu i przybliża do zasług. Ludzie korzystają z jego rad, mądrości, rozwagi i siły duchowej. Jest bowiem powiedziane: „Moja jest rada i mądrość, moja rozwaga i siła". Daje mu władzę i umiejętność dociekania. Przed nim odkrywają się wszystkie tajniki nauki, sam staje się podobnym do źródła, które nie przestaje bić i do rzeki, której wody nieustannie wzbierają; jest skromny, jest cierpliwy, skory wybaczyć doznane obrazy. (Tora) czyni go wielkim i wywyższa go ponad wszystko.

2. Rabbi Jehoszua, syn Lewiego mawiał: Dzień w dzień dochodzi z góry Choreb odgłos wieszczący i oznajmiający: Biada ludziom, którzy wzgardzili Torą. Kto nie zajmuje się Torą zasługuje na miano „pogardzonego". Jest bowiem powiedziane: „Piękna kobieta ale pozbawiona wdzięku jest jak złoty kolczyk w ryju świni". I dalej: „A tablice te są dziełem Boga, zaś pismo jest pismem Boga wyrytym na tychże tablicach". Nie czytaj „charut" (wyryty) ale „cherut" (wolność), albowiem tylko ten, który zajmuje się często Torą (nauką) jest prawdziwie wolny. Człowiek zajmujący się Torą wznosi się na wyższy poziom, jako że jest powiedziane: „Od Matana do Nachaliel i od Nachaliel do Bamot".

3. Kto nauczył się od swego bliźniego choćby jednego rozdziału, jednego tylko paragrafu prawa, jednego nawet wiersza, lub jednego słowa, czy nawet jednej litery, winien mu okazywać szacunek. Przykładem tego jest Dawid król Izraela, który nauczył się od Achitofela dwóch jeno rzeczy i mimo to uznał go za swego nauczyciela, mistrza i przyjaciela. Jako jest powiedziane: „Tyś równy mi rangą człowiek. Tyś mój mistrz i przyjaciel". Z tego wniosek: Jeśli Dawid król Izraela po przyswojeniu sobie od Achitofela dwóch tylko rzeczy nazywał go swoim nauczycielem, mistrzem i przyjacielem, to tym bardziej człowiek, który od swego bliźniego przyswoił sobie jeden rozdział, albo jeden paragraf prawa, lub jeden wiersz, czy też jedno słowo, albo nawet jedną literę, winien mu okazywać szacunek. I nic nie przysparza takiego szacunku jak Tora. Mówi o tym Pismo: „Udziałem mędrców będzie szacunek"; „udziałem poczciwych szczęście". I nie ma większego szczęścia od Tory. „Udzieliłem wam cennego pouczenia, nie porzucajcie mojej nauki (Tory)".

4. A droga do Tory jest taka: Kromka chleba z solą wystarczy ci za jedzenie, miarka wody — za picie, spać będziesz na gołej' ziemi, zaś życie będziesz miał pełne trosk, ty zaś będziesz się

trudził Torą. Jeśli będziesz tak postępował „osiągniesz szczęście i błogość". Będziesz szczęśliwy na tym świecie i osiągniesz błogość na tamtym świecie. Nie szukaj sławy dla siebie i nie pożądaj dla siebie większego, nieproporcjonalnego do twojej wiedzy, szacunku. Nie pożądaj siołu królewskiego, gdyż twój stół stoi wyżej od stołu królewskiego, a twoja korona cenniejsza jest od królewskiej. Twój bowiem Pracodawca jest wiemy i pewny. Niezawodnie wynagrodzi cię za poniesiony trud.

5. Nauka (Tora) stoi wyżej od kapłaństwa i wyżej od władzy (świeckiej). Władzę świecką bowiem zdobyć można dzięki trzydziestu przymiotom, dla osiągnięcia kapłaństwa wystarczy mieć dwadzieścia cztery, aby zaś opanować Torę trzeba spełnić aż czterdzieści osiem warunków. Oto one: praca naukowa, skupiona uwaga, sprawność językowa, inteligencja, lęk i bojażń (Boża), respekt (dla nauczycieli), skromność, radość, czystość, obcowanie z mędrcami, dobór kolegów, uczestnictwo w dyskusjach, pilność, znajomość Pisma i Miszny, umiar w zajęciach handlowych, umiar w sprawach doczesnych, umiar w rozrywkach, umiarkowanie w śnie, umiarkowanie w rozmowach, umiarkowanie w zabawie, cierpliwość, dobroć serca, zaufanie do mędrców, gotowość znoszenia cierpień.

6. (Chcący opanować Torę) winien: znać swe miejsce, być zadowolonym ze swego losu, powściągać swe słowa, nic pochlebiać samemu sobie, być kochanym, miłować Boga i ludzi, lubić spełniać dobre uczynki, kochać prawość, lubić pouczanie, stronić od zaszczytów, nie chełpić się swą uczonością, nie cieszyć się z wydanego sądu, pomagać bliźniemu w dźwiganiu jarzma, sądzić go według miary zasług, sprowadzić go na drogę prawdy i pokoju, oddać się sercem nauce, stosownie pytać i odpowiadać, uważnie słuchać i przekazywać, uczyć się, aby nauczać i stosować wiedzę w praktyce, przyczyniać się do mądrości swego nauczyciela, ugruntować jego wykłady, cytować imię autora wypowiedzi, z czego płynie nauka: kto cytując czyjeś słowo podaje imię jego autora, ten przynosi światu zbawienie, gdyż jest napisane: „I powiedziała Estera do króla w imieniu Mordechaja."

7. Wielka jest Tora, albowiem daje wypełniającym ją życie na tym i na tamtym świecie, jako jest powiedziane: „Gdyż jest życiem dla tych, którzy ją uważają, lekarstwem całego ich ciała" oraz „Lekarstwem będzie dla twego ciała i ożywczym sokiem dla twych kości", a także „Dla tych, którzy się jej trzymają jest ona drzewem życia. Szczęśliwy jest ten, który się nią wspiera". I powiedziano: „Ona jest koroną wieńczącą twoją głowę i naszyjnikiem (zdobiącym) twą szyję." oraz „Ona wkłada na twoją głowę laur, ona ozdobi cię tarczą sławy", a także „Przeze mnie będą się mnożyły twe dni i przybędzie ci lat życia". „W jej bowiem prawej ręce mieści się długie życic, a w lewej bogactwo i zaszczyty". Powiedziano też: „Przysporzą ci (słowa Tory) wielu długich dni i lat życia i pokoju." oraz „Jej drogi są wdzięczne, a wszystkie jej ścieżki prowadzą do pokoju."

8. Rabbi Szimon, syn Jehudy powiada w imieniu Szimona bar Jochaja: Uroda, siła, dostatek, szacunek, mądrość, starość, siwizna i potomstwo to atrybuty cenione przez mężów sprawiedliwych i przez cały świat, gdyż powiedziano: „Siwizna jest ozdobną koroną, którą można znaleźć na drodze sprawiedliwych.” oraz „Wieńcem starców są ich wnuki, zaś ozdobą dzieci są ich rodzice. Chlubą młodzieńców jest ich krzepa, a blaskiem mędrców jest ich siwizna.” a także „I zarumieni się księżyc i zawstydzi się słońce, kiedy Pan Zastępów zapanuje na górze Synaj i w Jerozolimie i wobec Swych starców będzie czczony.” Rabbi Szimon, syn Menasji powiada: Jest siedem cech, które według mędrców charakteryzują sprawiedliwych mężów; wszystkie te cechy sprawdziły się w osobie Rabbiego (Jehudy ha-Nasi) i jego synów.

9. Rabbi Jose, syn Kiśmy powiada: Pewnego razu szedłem drogą i spotkałem na niej człowieka, który mnie pozdrowił. Ja odwzajemniłem mu pozdrowienie. Wtedy on do mnie rzekł: Rabbi, z jakiej pochodzisz miejscowości? — Z wielkiego miasta mędrców i nauczycieli — odpowiedziałem. On na to: — Rabbi, jeślibyś chciał zamieszkać z nami w naszym mieście, dałbym ci tysiąc tysięcy złotych denarów, mnóstwo szlachetnych kamieni i pereł. Ja mu tak odrzekłem: — Synu mój, gdybyś mi dał nawet całe złoto i srebro i wszystkie kamienie szlachetne i wszystkie perły z całego świata, będę mieszkał tylko tam, gdzie Tora. Tak też ręką króla Izraela, Dawida zostało napisane w jego księdze Psalmów: „Droższa mi jest nauka (Tora) płynąca z ust Twoich, niż tysiące sztuk złota.” I nie tylko z tego powodu. W czas śmierci człowieka nie towarzyszą mu do grobu ani srebro, ani złoto, ani szlachetne kamienie lub perły. Towarzyszy mu tylko Tora i jego dobre uczynki. Jest bowiem powiedziane: „W przechadzce ona cię będzie prowadziła; we śnie ona będzie nad tobą czuwała; po przebudzeniu ona za ciebie będzie mówiła.” „Gdy będziesz szedł ona cię będzie prowadziła” — przez życie doczesne. „We śnie będzie nad tobą czuwała” — to znaczy w grobie. „Po przebudzeniu za ciebie będzie mówiła” — na tamtym świecie. Albowiem jest powiedziane: „Moje jest srebro i moje jest złoto — powiedział Pan Zastępów.”

10. Pięć cennych rzeczy stworzył na tym świecie Święty, który jest błogosławiony. Są nimi: Tora, Niebo i Ziemia, Abraham, Izrael i Świątynia. O Torze jest powiedziane: „Pan stworzył mnie na samym początku swej drogi, na długo przed dokonanymi dziełami”. O Niebie i Ziemi: „Tak rzekł Pan: Moim tronem jest niebo, a moim podnóżkiem — ziemia. Jakiż więc dom możecie mi zbudować i jakież miejsce dać mi na odpoczynek?”. I powiedziano: „Panie, jakże liczne są Twoje dzieła. A wszystko, czego dokonałeś jest mądrze zrobione. Ziemia pełna jest Twych tworów.” O Abrahamie zaś tak powiedziano: „I pobłogosławił go i rzekł: Błogosławiony jest Abraham w oczach Najwyższego Pana, Stworzyciela nieba i ziemi.” O Izraelu tak jest napisane: „Aż przyjdzie Twój lud, Boże, aż przyjdzie ten lud, który wybrałeś”. A dalej: „Największe mam przywiązanie do świętych, którzy są na tej ziemi.” O Świątyni tak powiedziano: „Miejsce, które Ty obrałeś sobie za siedzibę to Świątynia Pańska. Twoje ręce ją zbudowały.” oraz: „I wprowadził ich w granice Swojej świętości, na górę, którą wzniosła Jego prawica.”

11. Wszystko co Przenajświętszy stworzył na świecie, zbudował ku Swojej Chwale, albowiem jest powiedziane: „Wszystko, co nosi Moje Imię, stworzyłem, ukształtowałem i uczyniłem ku Chwale Mojej.” I powiedziano: „Pan będzie panował na wieki.” Rabbi Chananja, syn Akaszji powiada: Chciał Święty, który jest Błogosławiony uszczęśliwić Izrael, więc dał mu Torę i wiele przykazań, jak powiedziano: „Pan pragnął w imię sprawiedliwości Swojej, (aby Izrael) pomnażał i umacniał Torę.